

TYÖSUOJELUVAALIT TEOLLISUUDEN JA PALVELUALOJEN TYÖPAIKOILLA

Vaaliohje 2021 EK, AKAVA, SAK, STTK

Työsuojelun yhteistoiminta

Työsuojelun yhteistoiminta työpaikoilla perustuu lainsäädäntöön ja työmarkkinajärjestöjen sopimuksiin. Yhteistoiminnan osapuolia ovat työnantaja ja hänen palveluksessaan olevat työntekijät. Työsuojelun yhteistoiminnan tavoitteena on edistää työnantajan ja työntekijöiden välistä vuorovaikutusta ja mahdollistaa työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen työpaikan turvallisuutta ja terveellisyttä koskeviin asioihin.

Työsuojelun yhteistoiminnassa työnantajaa edustaa työnantajan nimeämä työsuojelupäällikkö. Työntekijöiden edustajia ovat työsuojeluvaltuutetut, varavaltuutetut ja työsuojelutoimikunnan työntekijöitä edustavat jäsenet. Työntekijöiden edustajia ovat lisäksi työsuojeluasiamiehet, jos näistä on sovittu paikallisesti.

Työpaikalla, jossa säännöllisesti työskentelee vähintään 10 työntekijää, valitaan työsuojeluvaltuutettu ja kaksi varavaltuutettua. Työpaikalla, jossa työskentelee vähintään 20 työntekijää, on perustettava lisäksi työsuojelutoimikunta.

Tämä vaaliohje on tarkoitettu auttamaan työsuojeluvaltuutettujen ja varavaltuutettujen valinnan käytännön järjestelyissä. Ohjetta voidaan soveltaa myös valittaessa työsuojelutoimikunnan jäseniä ja työsuojeluasiamiehiä.

Ohje perustuu lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen välisiin sopimuksiin.

Toimialakohtaisissa sopimuksissa voidaan antaa tätä ohjetta tarkempia määräyksiä työsuojeluyhteistoiminnan järjestämisestä, työsuojeluhenkilöstön valinnasta ja vaalin toteuttamisesta.

Ohje työsuojeluvaalien järjestämiseksi työpaikoilla on laadittu Työturvallisuuskeskuksessa. Ohje on saatavissa myös Työturvallisuuskeskuksen verkkosivuilla ttk.fi/tyosuojeluvaalit.

Valmistautuminen vaaleihin

Työnantajan on annettava työpaikalla tarvittaessa tietoa työntekijöiden oikeudesta valita työsuojeluvaltuutettu. Työnantajan nimeämänä edustajana työsuojelupäällikön tehtäviin kuuluu ryhtyä toimenpiteisiin yhteistoiminnan järjestämiseksi.

Vaalien toimittamista varten työnantajan on annettava työntekijöiden käyttöön hallinnassaan olevia tarkoituksenmukaisia tiloja. Työnantaja ei saa estää tai vaikeuttaa vaalin järjestämistä. Vaalista ei saa aiheutua tarpeettomasti häiriötä työpaikan toiminnalle.

Työpaikan työntekijöiden ja toimihenkilöiden tulee ottaa yhteyttä työnantajaan vaalien järjestelyistä sopimiseksi. Tämän jälkeen työnantaja järjestää neuvottelun, jossa sovitaan tarkemmin vaalien toimittamiseen liittyvistä yksityiskohdista.

Työpaikka

Vaalin toimittamista varten osapuolten on aluksi määriteltävä työpaikka ns. yhteistoimintatyöpaikka, johon työsuojeluvaaleissa valittavat edustajat valitaan. Yhteistoimintatyöpaikka on saman työnantajan yhden tai useamman toimipisteen tai toimintayksikön muodostama kokonaisuus. Yritykseen voidaan määritellä myös useampia yhteistoimintatyöpaikkoja.

Yhteistoimintatyöpaikkaa määriteltäessä otetaan huomioon toiminnan luonne ja laajuus, toimipisteiden tai toimintayksiköiden työntekijöiden lukumäärä sekä työn vaarat ja haitat. Yhteistoiminnan osapuolilla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus keskinäiseen yhteydenpitoon ja tehtäviensä hoitamiseen.

Valittavien henkilöiden toimikausi ja vaaliajankohta

Edustajien toimikausi määritellään kalenterivuosina lukuun ottamatta työnantajan nimeämää työsuojelupäällikköä. Vakiintuneesti vaaliajankohta on marras-joulukuu. Vaalissa valittujen edustajien toimikausi on kaksi seuraavaa kalenterivuotta, ellei alakohtaisessa sopimuksessa taikka pai-

kallisesti työpaikan työsuojelutoimikunnassa tai sitä vastaavassa yhteistoimintamenettelyssä perustellusta syystä sovita pidemmästä toimikaudesta. Lain nojalla paikallisesti voidaan kuitenkin sopia enintään neljän kalenterivuoden pituisesta toimikaudesta. Toimikauden pituuden tulee olla tiedossa ennen vaalia.

Vaalissa valittavat edustajat

Työsuojeluvaleissa työntekijät valitsevat edustajikseen työpaikoille:

- Työsuojeluvaltuutetun ja kaksi varavaltuutettua, vähintään 10 työntekijän työpaikoilla (voidaan valita pienemmilläänkin työpaikoilla).
- Työsuojelutoimikunnan tai vastaavan yhteistoimintaelimen jäsenet ja varajäsenet, vähintään 20 työntekijän työpaikoilla. Kokoonpano määräytyy lain, työehtosopimuksen tai paikallisen sopimuksen mukaan.
- Työsuojeluasiamiehet, jos näiden valitsemisesta on paikallisesti sovittu.

Työpaikan toimihenkilöasemassa olevilla työntekijöillä on oikeus valita oma työsuojeluvaltuutettu ja kaksi varavaltuutettua sekä jäsenet ja varajäsenet työsuojelutoimikuntaan tai vastaavaan yhteistoimintaelimeen.

Työsuojelutoimikunnan muut jäsenet kuin työsuojeluvaltuutetut ja mahdolliset työsuojeluasiamiehet valitaan vaalilla, jossa noudatetaan soveltuvin osin työsuojeluvaltuutettujen valintaa koskevia ohjeita.

Täydennysvaalit

Jos työsuojeluvaltuutetun työsuhde päättyy tai hän eroaa työsuojeluvaltuutetun tehtävästä kesken toimikauden, hänen sijaansa tulee varavaltuutettu jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Jos työsuojeluvaltuutetun tehtävää ei saada täytettyä kyseiseksi toimikaudeksi valituilla varavaltuutetuilla, on järjestettävä täydennysvaali. Mikäli työpaikan ainoa varavaltuutettu siirtyy työsuojeluvaltuutetuksi, tulisi järjestää varavaltuutetun täydennysvaali samoja sääntöjä noudattaen.

Toimihenkilö vai työntekijä

Työntekijä on henkilö, johon sovelletaan työntekijäsopimusta ja vastaavasti toimihenkilöksi katsotaan henkilö, johon sovelletaan toimihenkilösopimusta. Toimihenkilöinä pidetään myös ylempiä toimihenkilöitä.

Luettelo työntekijöistä

Työnantajan on annettava käytettäväksi luettelo työpaikan työsuhteessa olevista työntekijöistä ja toimihenkilöistä mukaan lukien määrä- ja osa-aikaiset. Luettelo toimihenkilöistä on annettava erikseen, jos nämä ovat ilmoittaneet

valitsevansa oman työsuojeluvaltuutetun ja tälle varavaltuutetut. Luetteloon on merkittävä myös eri syistä lomalla olevat ja lomautetut henkilöt. Lisäksi on sovittava siitä, miten todetaan niiden työntekijöiden ja toimihenkilöiden vaalioikeus, joiden työsuhde on alkanut mainitun luettelon päiväyksen jälkeen.

Vaalin toimittaminen

Kun vaalipäivästä on sovittu, vaalin ajankohdasta ja paikasta on ilmoitettava työpaikalla nähtäväksi asetettavalla ilmoituksella tai muulla kaikille työpaikan työntekijöille ja toimihenkilöille toimitettavalla tiedonannolla vähintään 14 vuorokautta ennen vaaliajankohtaa.

Jos työntekijäasemassa ja toimihenkilöasemassa olevat työntekijät ovat ilmoittaneet omien edustajiensa valinnasta, äänestys on pyrittävä toimittamaan samanaikaisesti.

Vaalissa ei saa käyttää loukkaavia tai halventavia tunnuksia.

Vaalitoimikunta

Olemassa oleva työsuojelutoimikunta tai vastaava yhteistoimintaelin muodostaa henkilöstön edustajista vaalitoimikunnan, joka huolehtii vaalin toimeenpanemisesta.

Mikäli työsuojelutoimikuntaa tai sitä vastaavaa yhteistoimintaelintä ei ole, työpaikan työntekijöiden ja toimihenkilöiden tulee ottaa yhteyttä työnantajaan vaalin järjestelyistä sopimiseksi. Tämän jälkeen työnantaja järjestää neuvottelun, jossa sovitaan tarkemmin vaalien toimittamiseen liittyvistä yksityiskohdista kuten vaalitoimikunnan kokoonpanosta. Vaalitoimikunnassa tulee olla vähintään kolme jäsentä.

Vaalitoimikunnan jäsenet vastaavat varsinaisesta vaalitoimituksesta ja äänten laskennasta. Vaalitoimitukseen osallistuvan vaalitoimikunnan jäsenen ansionmenetys korvataan ja mahdollisesta työajan ulkopuolella suoritetusta tehtävästä maksetaan palkkio. Palkkio määräytyy joko eri alojen yhteistoimintaa koskevien sopimusten tai lain mukaisesti.

Ehdokasasettelu

Ehdokkaita saavat asettaa ja ehdokkaiksi saavat asettaa työnantajan vaalia varten toimittaman luettelon mukaan vaalia koskevaan yhteistoimintatyöpaikkaan työsuhteessa olevat työntekijät ja toimihenkilöt. Ehdokkaiden nimet ja heidän suostumuksensa on ilmoitettava vaalitoimikunnalle kirjallisesti sovittuun määräaikaan mennessä.

Samalla kun vaalitoimikunta ilmoittaa vaalin ajasta ja paikasta sekä äänestysmenettelystä, sen on ilmoitettava

myös mihin päivään mennessä virallinen ehdokasasettelu on suoritettava. Ehdokasasettelulle on varattava aikaa vähintään 7 päivää.

Ehdokasasettelu päättyy 7 päivää ennen vaalitoimitusta. Tämän jälkeen ilmoitettuja ehdokkaita ei liitetä vaalitoimikunnan vahvistamaan ehdokasluetteloon. Ehdokasasettelussa on selkeästi mainittava, mihin tehtävään tai tehtäviin henkilö on ehdolla.

Sopuvaali – Valinta ilman vaalia

Jos johonkin tehtävään on ehdokkaita enemmän kuin valittavia henkilöitä, on järjestettävä vaali. Jos johonkin tehtävään ei ole yhtään ehdokasta, on ehdokasasettelu uusittava.

Mikäli suostumuksensa antaneita ehdokkaita on asetettu vain yksi kuhunkin tehtävään ja varavaltuutettujen järjestys sovitaan, vaalitoimikunta vahvistaa kyseisen valinnan.

Valinta voidaan suorittaa myös esimerkiksi vaalikokouksessa, jos äänioikeutetut ovat yksimielisiä menettelytavoista ja valittavista henkilöistä. Vaalikokouksesta on ilmoitettava henkilöstölle 14 vuorokautta ennen kokousta.

Sopuvaalilla tehdystä valinnasta on tehtävä pöytäkirja, joka asetetaan nähtäväksi henkilöstölle ja siitä toimitetaan jäljennös työnantajalle.

Äänioikeus

Vaaliin ovat oikeutettuja osallistumaan kaikki ne työpaikan työntekijät ja toimihenkilöt, jotka ovat työsuhteessa vaalipäivänä mukaan lukien osa- ja määräaikaiset sekä esim. lomautetut tai vanhempainvapaalla olevat työntekijät.

Jos toimihenkilöt valitsevat oman työsuojeluvaltuutetun, he ovat vaalikelpoisia ja äänioikeutettuja vain toimihenkilöiden valtuutetun vaalissa. Työntekijät ovat vastaavasti vaalikelpoisia ja äänioikeutettuja oman valtuutetun vaalissa.

Äänestäminen

Vaali on toimitettava enemmistövaalina suljetuin lipuin. Vaalitoimikunnan yksimielisellä päätöksellä voidaan vaalimenettelystä sopia toisinkin esimerkiksi postiäänestyksellä tai sähköisellä äänestyksellä.

Äänestys tulee toteuttaa siten, että vaalisalaisuus säilyy. Äänioikeuttaan käyttäneistä on tehtävä merkintä vaaliluetteloon.

Äänestysmahdollisuus on pyrittävä järjestämään niin monena päivänä, että esimerkiksi kaikki vapaavuorolaiset on otettu riittävästi huomioon.

Äänestystä varten tulee olla äänestyslippu, jolla äänestään samalla kertaa työsuojeluvaltuutettua ja varavaltuutettuja sekä tarvittaessa toimikunnan jäseniä tai erilliset äänestysliput kutakin äänestystä varten. Äänestyksessä käytettävien lippujen on oltava selkeitä väärinkäsitysten välttämiseksi. Äänestys tapahtuu merkitsemällä ehdokkaiden nimet tai ehdokasnumerot äänestyslippuun tai -lippuihin.

Vaalipaikalla tulee olla äänestyslippuja varten vaaliurna. Urnan on oltava sinetöity, lukittu tai muutoin varmennettu. Ensimmäinen äänestäjä varmentaa, että urna on tyhjä äänestyksen alkaessa.

Äänestysliput on ennen urnaan pudottamista merkittävä. Äänestys on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Vaalipaikalla tulee olla esillä vaalitoimikunnan vahvistama ehdokasluettelo.

Äänestyspaikalla ei saa mainostaa ehdokkaita.

Postiäänestys

Jos yhteisen äänestysajan ja -paikan järjestäminen on hankalaa, voidaan sopia postiäänestyksestä.

Postiäänestyksessä tulee varmistaa äänestäjän äänioikeuden toteaminen ja vaalisalaisuuden säilyminen.

Postiäänestys järjestetään käyttämällä kahta kirjekuorta. Täytetty äänestyslippu suljetaan ensimmäiseen kirjekuoreen ja tämä sekä ilmoitus äänestäjän nimestä suljetaan ulompaan kuoreen. Tämä kirjekuori toimitetaan vaalitoimikunnalle postitse tai muulla luotettavalla tavalla.

Postiäänestyksen on päätyttävä niin ajoissa, että äänioikeuden jo käyttäneet voidaan merkitä vaaliluetteloon ennen vaalin toimittamisen aloittamista varsinaisella äänestyspaikalla.

Sähköinen äänestys

Äänestys voidaan toteuttaa myös sähköisellä järjestelmällä. Sähköinen vaali edellyttää, että vaalitoimikunta saa työnantajalta käyttöönsä kaikkien äänioikeutettujen työntekijöiden sähköpostiosoitteet tai työpaikalla on käytössä yhteinen ryhmäpostilista tai muu järjestelmä, joka tavoittaa kaikki äänioikeutetut työntekijät.

Sähköinen äänestys on toteutettava siten, että vaalisalaisuus ja äänioikeuttaan käyttäneiden merkintävaatimus täyttyy.

Vaalin tulos ja pöytäkirja

Äänestysajan päätyttyä vaalitoimikunta avaa uurnan, laskee äänestystuloksen sekä tekee vaalista pöytäkirjan ja vahvistaa sen nimikirjoituksillaan. Vaalitoimikunta ratkaisee äänestyslipun hyväksymisen.

Valtuutetun vaalissa eniten ääniä saanut valitaan valtuuteksi sekä varavaltuutettujen vaalissa eniten ääniä saanut varavaltuutetuksi ja toiseksi eniten ääniä saanut toiseksi varavaltuutetuksi.

Jos sama henkilö on saanut ääniä sekä valtuutetun että varavaltuutettujen vaalissa, lasketaan ne kummankin vaalin osalta erikseen.

Jos sama henkilö saavuttaa riittävän äänimäärän tullakseen valituksi sekä valtuutetuksi että jommaksi kummaksi varavaltuutetuksi, hänet on äänen laskennan perusteella todettava tulleen valituksi varsinaisen valtuutetun tehtävään.

Äänen mennessä tasan ratkaistaan vaalin tulos arvalla. Vaalipöytäkirja asetetaan työpaikalle nähtäväksi ja siitä toimitetaan jäljennös työnantajalle.

Erimielisyydet

Vaalitoimikunnan tulee ilmoittaa määräpäivä, mihin mennessä sille on tehtävä mahdolliset vaalia koskevat huomautukset. Huomautusten jättämiseen tulee varata 14 vuorokautta.

Jos vaalin järjestämisessä ilmenee epätietoisuutta tai aiheutuu kiistaa ja asianomainen työnantaja on järjestänyt, kiistakysymyksen ratkaisevat alan liitot. Muissa tapauksissa asianomaisen aluehallintoviraston työsuojeluvastuualue antaa tarvittavat ohjeet.

Ilmoitus työsuojeluhenkilörekisteriin

Työnantajan on ilmoitettava tiedot työsuojelutehtäviin valituista ja nimetyistä henkilöistä työsuojeluhenkilörekisteriin Työturvallisuuskeskukseen. Ohjeistus ilmoituksesta Työturvallisuuskeskuksen verkkosivuilla ttk.fi/tyosuojeluhenkilorekisteri.

Ilmoitus liittojen rekisteriin

Valituksi tulleen ollessa jonkin palkansaajayhdistyksen jäsen huolehtii hän itse tai ko. yhdistys omien käytäntöjensä mukaisesti rekisteröitymisestä asianomaisen yhdistyksen työsuojeluhenkilörekisteriin.

Yhteenveto työnantajan velvollisuuksista vaaleja toimitettaessa

Työnantajan velvollisuudet vaalien toimittamisessa perustuvat lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta ja ovat seuraavat:

- Annettava tarvittaessa työpaikalla tietoa työntekijöiden oikeudesta valita työsuojeluvaltuutettu.
- Sovittava vaalin ajasta ja paikasta ennakolta työntekijöiden ja toimihenkilöiden kanssa.
- Annettava käytettäväksi luettelo työpaikassa työskentelevistä työntekijöistä ja erikseen toimihenkilöasemassa olevista työntekijöistä, jos he ovat ilmoittaneet valitsevansa oman työsuojeluvaltuutetun.
- Osoitettava maksutta käytettäväksi työnantajan hallussa oleva tarkoitukseen soveltuva tila.
- Korvattava vaalitoimitukseen osallistuvan vaalitoimikunnan jäsenen ansionmenetyksen ja maksettava mahdollisesti työajan ulkopuolella suoritetusta välttämättömästä tehtävästä palkkio.
- Ilmoitettava tiedot valituista henkilöistä Työturvallisuuskeskuksen työsuojeluhenkilörekisteriin.

Vaalitoimikunnan pöytäkirja

Pöytäkirja työsuojeluhenkilöiden vaaleista

Työpaikka _____

Pvm ____ / ____ / _____

Vaalitoimituksessa olivat läsnä vaalitoimikunnan puheenjohtaja

sekä jäsenet

1§

Vaalitoimitus aloitettiin ____ / ____ / _____ klo _____, jolloin ensimmäiseksi

äänestämään saapunut _____

totesi vaaliurnan olevan tyhjän, jonka jälkeen urna suljettiin.

2§

Äänestys päättyi ____ / ____ / _____ klo _____

Laskettiin äänestäneiden lukumäärä äänestäneiden luettelosta, yht. _____

Laskettiin äänestysliput, yht. _____

Äänet jakautuivat seuraavasti

Hylättyjä äänestyslippuja oli _____

Tämä pöytäkirja tarkastettiin heti

vaalitoimikunnan puheenjohtaja

vaalitoimikunnan sihteeri

Jäsenet

Äänestyslippumalli

Työsuojeluvaltuutetun ja varavaltuutettujen vaali

Työntekijäin / Toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutetuksi:

Etunimi

Sukunimi

Varavaltuutetuksi

Etunimi

Sukunimi

MALLI

Äänestyslippumalli

Työsuojelutoimikunnan jäsenen / Työsuojeluasiamiehen vaali

Työsuojelutoimikunnan jäseneksi /Työsuojeluasiamieheksi

Etunimi

Sukunimi